

សទ្ទានុក្រមបច្ចេកស័ព្ទ និងនិយមន័យ

ស្តីពី

ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងការបន្សុំ

ខែ ឧសភា ឆ្នាំ២០១១

សេចក្តីផ្តើម

ប្រទេសនានានៅក្នុងអាងទន្លេមេគង្គក្រោម (LMB) ស្ថិតក្នុងចំណោមប្រទេសដែលងាយរងគ្រោះបំផុតនៅចំពោះមុខការប្រែប្រួលអាកាសធាតុលើពិភពលោក។ សេដ្ឋកិច្ច និងរូបភាពនៃប្រព័ន្ធអេកូឡូស៊ី និងភាពសុខសាន្តខាងសង្គមកំពុងប្រឈមនឹងហានិភ័យ។

អាស្រ័យហេតុនេះ ប្រទេសទាំងនេះត្រូវការឲ្យមានការយល់ដឹងបានប្រសើរជាងមុនអំពីផលប៉ះពាល់ដែលអាចកើតចេញពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងជាពិសេស ជម្រើសសម្រាប់ការបន្សុំចំពោះការប្រែប្រួលទាំងនេះ។ គណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ (MRC) គឺជាអង្គការសមស្របបំផុតមួយ សម្រាប់ដឹកនាំកិច្ចផ្តួចផ្តើមគ្រប់គ្រងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងការបន្សុំ (CCAI) ដែលបានទទួលការគាំទ្រតាមរយៈភាពជាដៃគូពហុម្ចាស់ជំនួយ។ បណ្តាប្រទេសនៅ LMB មានការប្តេជ្ញា នៅក្នុងកិច្ចផ្តួចផ្តើមសហការថ្នាក់តំបន់មួយនេះ ដែលអាចគាំទ្រដល់ប្រទេសទាំងនេះនៅក្នុងការបន្សុំទៅនឹងការប្រឈមថ្មីៗ ដែលបង្កដោយការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ដោយបង្កើតឲ្យមានដំណើរការជាប្រព័ន្ធមួយសម្រាប់កសាងផែនការ ការអនុវត្ត និងការសិក្សារៀនសូត្រ។

សទ្ទានុក្រមនេះ ត្រូវបានរៀបរៀងឡើងក្នុងគោលបំណងចាប់ផ្តើមធ្វើការឆ្ពោះទៅរកការយល់ដឹងរួមមួយអំពីវាក្យស័ព្ទ និងគោលគំនិតសំខាន់ៗមួយចំនួន អំពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងការបន្សុំ ដែលពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងតំបន់មេគង្គ និងដែលសម្រួលដល់ការកសាងសមត្ថភាពជាតិ ចំណេះដឹង ការយល់ដឹង និងព័ត៌មានអំពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ។ សទ្ទានុក្រមនេះគឺជា ឧបករណ៍រស់រវើកមួយ ដែលនឹងត្រូវធ្វើបច្ចុប្បន្នភាព ដោយបញ្ចូលវាក្យស័ព្ទថ្មីៗតាមការចាំបាច់។

នៅក្នុងការរៀបរៀងសទ្ទានុក្រមនេះ កិច្ចផ្តួចផ្តើម CCAI នៃ MRC បានកំណត់អត្តសញ្ញាណ និងពិនិត្យមើលវាក្យស័ព្ទ និងទស្សនាទាននានាដែលពាក់ព័ន្ធនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និងការបន្សុំ នៅក្នុងបរិបទនៃអាងទន្លេមេគង្គ ដោយយោងលើសទ្ទានុក្រម និង វាក្យស័ព្ទនានា ដែលបានមកពីប្រភពទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការ និងតាមបែបវិទ្យាសាស្ត្រ ដូចជា អនុសញ្ញាក្របខ័ណ្ឌសហប្រជាជាតិស្តីពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ (UNFCCC) ក្រុមការងារអន្តររដ្ឋាភិបាលស្តីពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ (IPCC) យុទ្ធសាស្ត្រអន្តរជាតិសម្រាប់ការកាត់បន្ថយគ្រោះមហន្តរាយរបស់អង្គការសហប្រជាជាតិ (UNISDR) ជាដើម។ ខាងក្រោយនិយមន័យ ឬទស្សនាទានរបស់វាក្យស័ព្ទនីមួយៗ មានសេចក្តីពន្យល់ ឧទាហរណ៍ និង ការបញ្ជាក់បន្ថែមនានា តាមការចាំបាច់។

អក្សរកាត់ និង ខ្សែបន្ត ព្រះ ញ

AOGCMs	Atmosphere-Ocean General Circulation Models	ម៉ូដែលចរន្តទូទៅបរិយាកាសនិងមហាសមុទ្រ
CDM	Clean Development Mechanism	យន្តការអភិវឌ្ឍន៍ស្អាត
CCAI	Climate Change and Adaptation Initiative (of the MRC)	កិច្ចផ្តួចផ្តើមប្រែប្រួលអាកាសធាតុនិងការបន្ស៊ាំ (នៃគណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ)
COP	Conference of the Parties	សន្និសីទភាគី
DGVM	Dynamic Global Vegetation Model	ម៉ូដែលឌីណាមិកកម្របរុក្ខជាតិលើពិភពលោក
ENSO	El Niño-Southern Oscillation	ចរន្តទឹកក្តៅដែលនឹងបង្កឱ្យខាងត្បូង
GCM	General Circulation Model	ម៉ូដែលចរន្តទូទៅ
GDP	Gross Domestic Product	ផលិតផល/ផលទុនក្នុងស្រុកសរុប
GHG	Greenhouse gas	ឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់
GWP	Global Warming Potential	សក្តានុពលកំដៅពិភពលោក
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change	ក្រុមការងារអន្តររដ្ឋាភិបាលស្តីពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ
LDCs	Least Developed Countries	ប្រទេសដែលមានការអភិវឌ្ឍតិចតួច
LMB	Lower Mekong Basin	អាងទន្លេមេគង្គក្រោម
MRC	Mekong River Commission	គណៈកម្មការទន្លេមេគង្គ
NAPAs	National Adaptation Programmes of Action	កម្មវិធីសកម្មភាពជាតិសម្រាប់ការបន្ស៊ាំ
NTP	National Target Programme (of Viet Nam)	កម្មវិធីចំណុចដៅជាតិ (នៃប្រទេសវៀតណាម)
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development	អង្គការដើម្បីសហប្រតិបត្តិការនិងអភិវឌ្ឍន៍សេដ្ឋកិច្ច
SIDS	Small Island Developing States	រដ្ឋកំពុងអភិវឌ្ឍន៍នៅលើកូនកោះ
SRES	Special Report on Emissions Scenarios	របាយការណ៍ពិសេសស្តីពីសេណារីយ៉ូបំបាត់
UN	United Nations	អង្គការសហប្រជាជាតិ
UNCCD	United Nations Convention to Combat Desertification	អនុសញ្ញាសហប្រជាជាតិប្រឆាំងរហោស្ថានកម្ម
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change	អនុសញ្ញាក្របខ័ណ្ឌសហប្រជាជាតិស្តីពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ
UNEP	United Nations Environment Programme	កម្មវិធីបរិស្ថានសហប្រជាជាតិ
WMO	World Meteorological Organisation	អង្គការឧតុនិយមពិភពលោក

A.

Acclimatisation ភាពស្តាំទៅនឹងអាកាសធាតុថ្មី

ការបន្ត ខាងសរីរៈសាស្ត្រទៅនឹងការប្រែប្រួលនានានៃអាកាសធាតុ។

Adaptability ភាពបន្តបាន

សូមអាន សមត្ថភាពបន្ត។

Adaptation ការបន្ត

កំណត់ម្រូវនៃប្រព័ន្ធមនុស្ស ឬ ធម្មជាតិ ដែលជាការឆ្លើយតបទៅនឹងកត្តាជម្រុញនៃអាកាសធាតុ ឬ ផលវិបាករបស់វា ដែលបន្តបន្ថយការខូចខាត ឬ ទាញយកផលពីឱកាសវិជ្ជមាននានា។

IPCC បែងចែកការបន្តទៅជាជំពូកខុសៗគ្នាដូចតទៅ៖

- **ការបន្តដោយគ្រោងទុក** - ការបន្តដែលកើតឡើងមុនពេលដែលសង្កេតឃើញថាមានផលប៉ះពាល់នៃការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ។ ត្រូវបានហៅផងដែរថាជា ការបន្តដោយគិតទុកជាមុន។
- **ការបន្តដោយឯកឯង** - ការបន្តដែលមិនបានដឹងជាមុនថាវាជាការឆ្លើយតបទៅនឹងកត្តាជម្រុញនៃអាកាសធាតុឡើយ ប៉ុន្តែបានធ្វើឡើងដោយសារតែការប្រែប្រួលនៃអេកូឡូស៊ីនៅក្នុងប្រព័ន្ធធម្មជាតិ និងដោយសារទីផ្សារ ឬការប្រែប្រួលនៃសុខុមាលភាពនៅក្នុងប្រព័ន្ធមនុស្ស។ ត្រូវឲ្យឈ្មោះផងដែរថា ការបន្តសម្ងាត់។
- **ការបន្តដោយគ្រោងទុក** - ការបន្តដែលជាលទ្ធផលនៃចេតនាខាងនយោបាយ ដោយផ្អែកលើការយល់ដឹងថា លក្ខខណ្ឌនានាបានប្រែប្រួល ឬ ហៀបនឹងប្រែប្រួល ហើយចំណាត់ការនោះ គឺជាការចាំបាច់ដើម្បីបង្កើនទិស រក្សាស្ថិរភាព ឬ សម្រេចឲ្យបាន នូវស្ថានភាពណាមួយតាមការចង់បាន។
- **ការបន្តជាឯកជន** - ការបន្តដែលបានផ្តួចផ្តើមឡើង និងអនុវត្ត ដោយបុគ្គល គ្រួសារ ឬក្រុមហ៊ុនឯកជន។ តាមធម្មតា ការបន្តជាឯកជនធ្វើឡើងសម្រាប់ហេតុផលដែលបម្រើប្រយោជន៍ខ្លួនឯង។
- **ការបន្តជាសាធារណៈ** - ការបន្តដែលផ្តួចផ្តើមឡើង និងអនុវត្តដោយរដ្ឋាភិបាលនៅគ្រប់លំដាប់ថ្នាក់។ តាមធម្មតា ការបន្តជាសាធារណៈ គឺជាការឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការចាំបាច់ជាសមូហភាព។
- **ការបន្តបែបប្រតិកម្ម** - ការបន្តធ្វើឡើងក្រោយសង្កេតឃើញផលប៉ះពាល់នៃការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ។

Adaptation benefits - ផលប្រយោជន៍នៃការបន្ត

ទំហំនៃការបង់ខាតដែលអាចបញ្ចៀសបាន ឬ ផលចំណេញដែលកើតឡើង បន្ទាប់ពីមានការបន្ត និងការអនុវត្តវិធានការបន្ត។

Adaptation costs - ថ្លៃចំណាយលើការបន្ត

ថ្លៃចំណាយលើការកសាងផែនការ ការត្រៀមរៀបចំខ្លួន ការសម្របសម្រួល និងការអនុវត្តវិធានការបន្ត ដែលរួមទាំង ថ្លៃចំណាយអន្តរកាលផងដែរ។

Adaptive capacity - សមត្ថភាពបន្ត (ទាក់ទងទៅនឹងផលប៉ះពាល់នៃការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ)

សមត្ថភាពនៃប្រព័ន្ធក្នុងការសម្របទៅនឹងការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ (ដែលរួមទាំងវិសមរូបអាកាសធាតុ និង ភាពកំណាច) ដើម្បីបន្ថយការខូចខាតដែលអាចកើតឡើង ឬដើម្បីទាញយកប្រយោជន៍ពីឱកាសដែលមាន ឬ ដើម្បីទប់ទល់នឹងផលវិបាកនានាដែលកើតឡើង។

Aggregate impacts - ផលប៉ះពាល់សរុប

ផលប៉ះពាល់ សរុប ដែលរួមបញ្ចូលគ្នានៅក្នុងវិស័យ និង/ឬ តំបន់នានា។ ការបូកបញ្ចូលផលប៉ះពាល់ ទាមទារឲ្យមានចំណេះដឹង(ឬសេចក្តីសន្មតិ)អំពីសារៈសំខាន់របស់ផលប៉ះពាល់នៅក្នុងវិស័យ ឬតំបន់ខុសៗគ្នា។ រង្វាស់នៃផលប៉ះពាល់សរុប អាចមានដូចជា ចំនួនប្រជាពលរដ្ឋដែលរងគ្រោះ ឬ ការខូចខាតសរុបជាផលចំណូលខាងសេដ្ឋកិច្ច។

Anthropogenic - ដោយសារមនុស្ស/ពីសកម្មភាពមនុស្ស

ដែលកើតចេញពី ឬ ជាផលិតផលរបស់មនុស្ស។

Anthropogenic emissions - ការបំបាយពីសកម្មភាពមនុស្ស

ការបំបាយឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់ ធាតុផ្សំនៃឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់ និងអាអេរ៉ូសូល ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយសកម្មភាពមនុស្ស។ ការបំបាយទាំងនេះកើតចេញពីការដុតឥន្ធនៈផូស៊ីល ការបាត់បង់ព្រៃឈើ ការប្រែប្រួលនៃការប្រើប្រាស់ដី ការចិញ្ចឹមសត្វ ការដាក់ដី ។ល។ ដែលនាំឲ្យមានកំណើននៃការបំបាយឧស្ម័ន ច្រើនជាងសម្របឧស្ម័ន។

B.

Baseline/reference – (លក្ខខណ្ឌ)គោល/យោង

(លក្ខខណ្ឌ)គោល/យោង គឺជាស្ថានភាពដើម សម្រាប់ធៀបក្នុងការវាស់វែងភាពផ្លាស់ប្តូរ។ វាអាចជាគួលេខគោលបច្ចុប្បន្ន ដែលក្នុងករណីនេះវាគឺជាតំណាងឲ្យលក្ខខណ្ឌដែលអាចសង្កេតឃើញនាពេលបច្ចុប្បន្ន។ វាក៏អាចជាគួលេខគោលអនាគតផងដែរ ដែលជាស្ថានភាពនៃអនាគតទៅតាមការនិទម្បន៍ ដោយមិនគិតបញ្ចូលកត្តាជម្រុញដែលត្រូវវាស់។ ការបកស្រាយអំពីលក្ខខណ្ឌយោងតាមវិធីផ្សេងជាជំនួស អាចផ្តល់នូវលក្ខខណ្ឌគោលជាច្រើន។

Base year - ឆ្នាំគោល

មានន័យថា ជាការកំណត់ឆ្នាំគោលមួយដើម្បីឲ្យការបំបាយឧស្ម័ន ត្រូវបានវាស់វែងធៀងផ្ទាត់ត្រឹមត្រូវ នៅក្នុងអំឡុងរយៈពេលណាមួយ។

ឆ្នាំ ១៩៩០ គឺជាឆ្នាំគោលដែលប្រើប្រាស់នៅក្នុង UNFCCC និងក៏សម្រាប់ការកំណត់លើការបំបាយឧស្ម័នភាគច្រើនដែលត្រូវគណនា និងជាឆ្នាំគោលនៃការប្តេជ្ញាកាត់បន្ថយ ដូចដែលបានកំណត់នៅក្រោមពិធីសារក្យូតូ ផងដែរ។

ទោះជាយ៉ាងណាក៏ដោយ ប្រទេសនានាដែលស្ថិតក្នុងសេដ្ឋកិច្ចអន្តរកាល ដែលជ្រើសយកឆ្នាំគោលខុសគ្នា ដូចដែលបានសម្រេចនៅក្នុងកិច្ចប្រជុំនៃសន្និសីទកាតិលើកទីពីរ (COP2) ត្រូវប្រើប្រាស់ឆ្នាំគោលនោះនៅក្រោមពិធីសារក្សត្យ។ ទន្ទឹមនឹងនេះ ភាគីទាំងអស់ក្នុងឧបសម្ព័ន្ធ ១ មានសិទ្ធិជ្រើសយកឆ្នាំ ១៩៩៥ ជាឆ្នាំគោលសម្រាប់ការបំបាត់ការបញ្ចេញកាបូនឌីអុកស៊ីតនីមួយៗពីឧស្សាហកម្ម ដូចមានចែងក្នុងពិធីសារនេះ ពោលគឺ អ៊ីដ្រូហ្គេនអ៊ីដ្រូកាបូន ពែរហ្គេនអ៊ីដ្រូកាបូន និងស៊ុលហ្វួរអ៊ីដ្រូសាហ្គេនអ៊ីដ្រូ។ លក្ខខណ្ឌនេះក៏ត្រូវប្រើប្រាស់ សម្រាប់ការធ្វើរបាយការណ៍ដោយស្ម័គ្រចិត្តផងដែរ និងជាទូទៅសំដៅលើឆ្នាំដំបូងដែលមានការរៀបចំសារពើភ័ណ្ឌ ឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់ (GHG)។

C.

Capacity Building - ការកសាងសមត្ថភាព

នៅក្នុងបរិបទនៃ ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ ការកសាងសមត្ថភាព គឺការអភិវឌ្ឍជំនាញបច្ចេកទេស និងសមត្ថភាពស្ថាប័ននៃប្រទេស និងសេដ្ឋកិច្ចនានា ដើម្បីអាចឲ្យពួកគេចូលរួមនៅក្នុងគ្រប់ទិដ្ឋភាពនៃ ការបន្ស៊ាំ ការកាត់បន្ថយ និងការស្រាវជ្រាវអំពី ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ និង នៅក្នុងការអនុវត្តយន្តការក្សត្យ។ល។

Carbon cycle - វដ្តកាបូន

ពាក្យនេះត្រូវបានប្រើប្រាស់សម្រាប់អធិប្បាយអំពីលំហូរកាបូន (តាមទម្រង់ខុសៗគ្នា ដូចជា ឧស្ម័នកាបូនិក) តាមរយៈបរិយាកាសមហាសមុទ្រ ដីៈមណ្ឌលផែនដីគោក និងមណ្ឌលថ្ម។

Carbon dioxide - ឧស្ម័នកាបូនិក (CO₂)

ឧស្ម័នដែលកើតឡើងតាមធម្មជាតិ ដែលស្រូបតាមរយៈដំណើររស្មីសំយោគ ដើម្បីបម្លែងជាសារធាតុសរីរាង្គ។ វាជាអនុផលនៃចំហេះឥន្ធនៈផូស៊ីលនិងដំណុតដីៈម៉ាស។ វាក៏បំបាត់ចេញពីដំណុកដង្ហើមតាមធម្មជាតិ និងដំណើរការរេចរីល និងចេញពីដំណើរការឧស្សាហកម្មខុសៗគ្នាផងដែរ។ វាជា ឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់ចំបងមួយដែលបានពីសកម្មភាពមនុស្ស និងដែលមានឥទ្ធិពលមកលើតុល្យភាពនៃកាំរស្មីដែលចាំងមកលើផ្ទៃផែនដី។ វាជាឧស្ម័នយោង សម្រាប់ជាខ្នាតដើម្បីវាស់ ឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់ដទៃទៀត ដូច្នេះវាមាន សក្តានុពលកំដៅផែនដីស្មើ ១។

Carbon Footprint - ស្លាកស្នាមកាបូន

ការបំបាត់ ឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់ទាំងអស់ ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយសកម្មភាពរបស់បុគ្គល ឬ អង្គការណាមួយ។

Carbon Sequestration - សម្របកាបូន

ការបញ្ចេញ ឬ ស្តុកទុកកាបូនពីបរិយាកាសនៅក្នុងអន្លង់កាបូន (ដូចជា មហាសមុទ្រ ព្រៃឈើ ឬ ដី) តាមរយៈដំណើរការរូបសាស្ត្រ ឬ ដីវិសាស្ត្រ ដូចជា រស្មីសំយោគ។ ជាគោលការណ៍ សម្របកាបូន សំដៅលើកាបូនដែលនឹងត្រូវបំបាត់ចេញទៅក្នុងបរិយាកាស ប្រសិនបើគ្មានសន្និធិនេះទេ។ មានវិធីចំបងៗចំនួនបី នៅក្នុងស្ថានភាពខុសៗគ្នានៃរបកគំហើញ និងការអភិវឌ្ឍ៖ ១) សន្និធិរយៈពេលខ្លី នៅក្នុងដីៈមណ្ឌលផែនដីគោក ដែលរុក្ខជាតិស្រូបយក CO₂ និងរក្សាទុកកាបូននៅក្នុងដីៈម៉ាស និងក្នុងដី ២) សន្និធិរយៈពេលវែងនៅក្នុងស្រទាប់ដីនៃផែនដី ដោយការបូមបញ្ចូល CO₂ ទៅក្នុងអាងដែលមានស្រាប់ ឬ ដែលកើតពីការខ្វែងជីកចុះទៅក្នុងស្រទាប់នៃផែនដី ៣) សន្និធិរយៈពេលវែង នៅក្នុងមហាសមុទ្រនៃផែនដីដែល CO₂ អាចត្រូវបានចាប់បញ្ចូលទៅក្នុងជម្រៅដីជាច្រើនពាន់ហ្វីត និងស្រូបចូលទៅក្នុងទឹក។

Carbon stock - ស្តុកកាបូន

បរិមាណកាបូននៅក្នុងអាដអន្លង់ ដែលមានសមត្ថភាពក្នុងការប្រមូលផ្តុំ ឬ បំបាយកាបូន។

CDM (Clean Development Mechanism)- យន្តការអភិវឌ្ឍន៍ស្អាត

CDM អនុញ្ញាតឲ្យមានគម្រោងកាត់បន្ថយការបំបាយ ឧស្ម័នផ្ទះកញ្ចក់ ដែលអនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសនានា ដែលពុំមានចំណុច ដៅនៃការបំបាយនៅក្រោម ពិធីសារក្រសួង អនុសញ្ញាក្របខ័ណ្ឌសហប្រជាជាតិស្តីពីការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ (UNFCCC) ប៉ុន្តែគឺជាភាគីហត្ថលេខី។ ការកាត់បន្ថយនូវការបំបាយដែលពាក់ព័ន្ធនេះត្រូវបានផ្តល់ទៅឲ្យប្រទេសដែលជាអ្នកផ្តល់មូលនិធិសម្រាប់គម្រោងនោះ ដែលជាប្រទេសមានកំណត់ចំណុចដៅនៃការបំបាយ។

Climate - អាកាសធាតុ

អាកាសធាតុនៅក្នុងន័យជាក់លាក់ តាមធម្មតាត្រូវបាននិយមន័យថាជា “ធាតុអាកាសមធ្យម” ឬ ជាក់លាក់ជាងនេះ ទៀត គឺជាសេចក្តីពិពណ៌នាតាមរូបមន្តស្ថិតិថាជា តួលេខមធ្យម និងវិសមរូបនៃបរិមាណដែលពាក់ព័ន្ធ នៅក្នុងអំឡុងពេល ណាមួយ ដែលរាប់ចាប់ពីជាច្រើនខែ រហូតដល់ជាច្រើនពាន់ ឬ លានឆ្នាំ។ ជាញឹកញាប់ បរិមាណទាំងនេះគឺជាអថេរ នៅ ក្នុងស្រទាប់លើនៃផែនដី ដូចជា សីតុណ្ហភាព កំពស់ទឹកភ្លៀង និងខ្យល់។ ក្នុងន័យទូលាយ អាកាសធាតុគឺជាស្ថានភាព ដែលរួមទាំង សេចក្តីពិពណ៌នាតាមរូបមន្តស្ថិតិអំពី ប្រព័ន្ធអាកាសធាតុ។ ជាទូទៅ បើផ្អែកតាមអង្គការឧតុនិយមពិភពលោក (WMO) អំឡុងពេលដែលពាក់ព័ន្ធគឺ ៣០ឆ្នាំ។

Climate Change - ការប្រែប្រួលអាកាសធាតុ

ការប្រែប្រួលនៃ អាកាសធាតុ ដែលជាប់ទាក់ទងដោយផ្ទាល់ ឬប្រយោលទៅនឹងសកម្មភាពមនុស្ស ដែលកែប្រែសមាសភាព នៃ បរិយាកាសពិភពលោក និងដែលជាការបន្ថែមលើវិសមរូបអាកាសធាតុតាមធម្មជាតិ ដែលបានសង្កេតឃើញនៅក្នុង អំឡុងពេលវែងជាបង្អួច។ សូមអាន វិសមរូបអាកាសធាតុ។

Climate feedback - ប្រតិកម្មតបនៃអាកាសធាតុ

ឥទ្ធិពលនៃដំណើរការដែលទាក់ទងនឹងអាកាសធាតុមកលើដំណើរការមួយផ្សេងទៀត ដែលបន្ទាប់មកក៏មានឥទ្ធិពលមក លើដំណើរការដំបូង។

ឧទាហរណ៍៖ ប្រតិកម្មតបជាវិជ្ជមានមួយនៃអាកាសធាតុ គឺកំណើនសីតុណ្ហភាព ដែលនាំឲ្យវិសាលភាពនៃតំបន់ទឹកកករួម តូច និងដែលនាំឲ្យមានការថយចុះនៃចំណាំងផ្លាតនៃការស្ទើរព្រះអាទិត្យ (ដែលធ្វើឲ្យមានកំណើនសីតុណ្ហភាព)។ ឧទាហរណ៍មួយអំពីប្រតិកម្មតបអវិជ្ជមាននៃអាកាសធាតុគឺ កំណើនសីតុណ្ហភាពលើផ្ទៃផែនដី ដែលអាចនាំឲ្យមានកំណើន បរិមាណពពកនៅតាមកន្លែងនានា ដែលអាចកាត់បន្ថយសីតុណ្ហភាពលើផ្ទៃផែនដី។

Climate model - ម៉ូដែលអាកាសធាតុ

ការបង្ហាញដែលតំណាងដោយលេខគណិតអំពី ប្រព័ន្ធអាកាសធាតុ ដោយផ្អែកលើសំណុំលក្ខណៈរូប គីមី និងជីវសាស្ត្រ នៃ សមាសភាគនានារបស់វា ពោលគឺអន្តរអំពើរវាងសមាសភាគទាំងនោះ និងដំណើរការប្រតិកម្មតប និងដែលគិតបញ្ចូល សំណុំលក្ខណៈទាំងអស់ ឬ ខ្លះៗដែលបានស្គាល់។

ប្រព័ន្ធអាកាសធាតុ អាចតំណាងដោយម៉ូដែល ដែលមានភាពស្មុគស្មាញ ក្នុងកម្រិតខុសៗគ្នា (ពោលគឺ ចំពោះសមាស ភាគណាមួយ ឬបង្កើនសមាសភាគមួយចំនួន គេអាចកំណត់នូវលំដាប់ថ្នាក់នៃម៉ូដែល តាមទម្រង់ខុសគ្នានៃចំនួនវិមាត្ររូប